

Doi No:
10.70431/UHAMAD.2025.13

Araştırma Makalesi
Research Article

Atıf/Citation

Berrakçay, O. (2025). Özel gereksinimli bireylerde müzik yetenek sınavlarına ilişkin düzenleme önerileri. *Uluslararası Hisarlı Ahmet Müzik Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 59-63.

**ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERDE MÜZİK YETENEK SINAVLARINA İLİŞKİN
DÜZENLEME ÖNERİLERİ**

Orçun BERRAKÇAY¹

ÖZ: Özel yetenek sınavları söz konusu olduğunda müzik, resim, spor gibi alanlarda gerek güzel sanatlar ya da spor liseleri, gerekse üniversitelerin yetenek sınavlarıyla öğrenci alan bölümlerinde ilgili tarihlerde sınav kılavuzları ilan edilir. Bu kılavuzlarda sınav içerikleri, puanlamaları ve sınav içerisinde verilecek yönerge sayıları vb. yer alır. Yapılan çalışmalar; özel öğrenme güçlüğü, Dehb, otizm gibi farklı öğrenen gruplarda sıklıkla kısa süreli bellek, çalışma belleği, dikkat uzamı, sesbilgisel işleme gibi becerilerde zorluklar yaşanabildiğini göstermektedir. Bunun yanında duyu uyaranlara karşı olası hassasiyetleri, sınav salonunun fiziksel koşulları (ışık, akustik, vb. faktörler), duyu durumu düzenleyebilme, dikkati aktif bir şekilde yönetebilme ile ilgili güçlükler, süreci yönetmelerini olumsuz etkileyip kısa bir süre içerisinde kendilerinden beklenen performansı sergilemelerinin önüne geçebilmektedir. Bu noktada yapılan yetenek sınavlarında özel gereksinimli bireyler, her ne kadar farklı soru sorulmuş olsa da özellikle dikkat uzamı açısından tipik gelişim gösteren adaylar ile eşit bir beklentiye (4 ölçüden oluşan ezgi ve ritim tekrarı) tabi tutulur. Bu anlamda standart olarak yapılandırılmış bir uyarılmanın yer almaması (ritmin, ezginin parçalara ayrılarak verilmemesi ya da bu durumun inisiyatifte bağlı olabilmesi) sebebiyle müziksel performansı ve çalgı icrası açısından oldukça yetenekli sayılabilecek farklı öğrenen bireylerin bilişsel anlamda yaşayabildikleri bu zorlanma sebebiyle elenmeleri söz konusu olabilmektedir. Bu süreç içerisinde sınav esnasında var olabilecek hassasiyetleri ve varsa uyarılma ihtiyaçlarına ilişkin olarak sınav öncesi bilgi formu ile kapsamlı olarak bilgi alınması önemli olacaktır. Böylece sınav komisyonunun da sınav ortamını öncesinde yapılandırması için işlevsel olacaktır. Bunun yanında sınav anındaki performansın durumluk faktörlerden olumsuz etkilenme ihtimalinin önüne geçebilmek için komisyona performans ve icraların dijital portfolyo olarak sunulması etkili bir yöntem olarak önerilebilir. Son olarak özel gereksinimli bireylere ayrılan kontenjanlara süregelen hastalığı olan bireylerin de dahil edilmesi ayrıca bir hak ihlali sebeptir. Bu kapsamda engel gruplarının da net olarak ayrıştırılması bu anlamdaki hak ihlallerinin önüne geçilmesi açısından önemli olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yetenek sınavı, müzik, özel gereksinimli birey, uyarılma

***REGULATION SUGGESTIONS FOR MUSICAL TALENT EXAMS FOR INDIVIDUALS WITH
SPECIAL NEEDS***

ABSTRACT: In the context of talent exams, such as those held in music, visual arts, and sports, both fine arts/sportshigh schools and university departments that admit students based on talent assessments publish exam guidelines on specific dates. These guidelines typically include information on exam content, scoring criteria, and the number of instructions provided. Research indicates that learners with specific learning disabilities, ADHD, or autism spectrum disorders frequently struggle with cognitive functions such as short-term memory, working memory, attention span, and phonological processing. Moreover, sensory sensitivities, environmental conditions (e.g., lighting, acoustics), emotional regulation challenges, and attentional control difficulties can significantly hinder performance during timed assessments. Despite differentiated content, students with special needs are often held to the same performance expectations such as

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İzmir, Türkiye, tenorcun@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6200-9698

repeating a four-part melody and rhythm pattern as their typically developing peers, particularly in terms of attentional demand. The lack of standardized accommodations (e.g., segmenting rhythm or melody) and the discretionary nature of support measures may lead to the exclusion of musically gifted individuals who face cognitive barriers. To address this, it is important to collect detailed information about individual sensitivities and accommodation needs through a pre-exam form. This would allow the exam committee to make necessary adjustments to the exam environment beforehand. Additionally, to reduce the impact of situational factors on in-the-moment performance, the option of submitting a digital performance portfolio could serve as an effective alternative or supplement. Finally, the inclusion of individuals with chronic illnesses under quotas designated for students with disabilities constitutes a form of rights violation. Therefore, clearly distinguishing between disability groups is essential to ensure fairness and uphold the rights of all candidates.

Keywords: Talent exam, music, special needs, adaptation

GİRİŞ

Yetenek sınavları, müzik gibi performans ve yetenek gerektiren alanlarda eğitim kurumları için adayları objektif olarak değerlendirme olanağı sağlar. Türkiye’de yetenek sınavları ile öğrenci alan başta güzel sanatlar liseleri, konservatuvarlar ve müzik bölümleri olmak üzere pek çok kurumda sınav kılavuzları süreçleri belirler. Ancak bu kılavuzlarda çoğu zaman özel gereksinimli bireylerin bilişsel, çevresel ve duyuşsal ihtiyaçlarına yönelik standart uyarlamalar yoktur. Sınavlarda özel gereksinimli bireylerin yaşadığı güçlükler, sınavın adil değerlendirme amacına ulaşmasını engeller.

Özel gereksinimli bireyler; öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), otizm spektrum bozukluğu gibi farklı gelişim özellikleri gösterir (American Psychiatric Association, 2013). Bu bireyler, özel yetenek sınavlarında ekstra bilişsel yükler altında kalabilir, dikkat ve bellek sorunları sınav performansını sınırlar. Ancak bu zorluklar sadece bireyleri değil, aynı zamanda aileleri ve ailelerin eğitim süreci üzerindeki deneyimlerini de etkiler. Aileler, performansın sınav günü ile sınırlı kalmayıp ev içindeki hazırlıklar, maddi-manevi yük, stres yönetimi ve sınav sonrası sonuçlarla derinden ilgilidir (Hornby & Lafaele, 2011).

Bu makale, müzik yetenek sınavlarında özel gereksinimli bireylerin sistematik uyarlama eksikliklerinden ve sınav süreçlerinden kaynaklanan olumsuzlukları, aileler üzerindeki etkileri ile inceleyerek, kapsamlı çözüm önerilerinde bulunmayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, özel gereksinimli bireylerin müzik yetenek sınavlarındaki süreçleri, yaşadıkları bilişsel, duyuşsal ve çevresel zorlukları değerlendirmeyi ve bu zorluklara yönelik düzenleme önerileri sunmayı amaçlayan betimsel ve düzenleyici nitelikte bir araştırmadır. Çalışma, literatür taraması ve mevcut sınav kılavuzlarının analizi yoluyla veri toplamaya dayanmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel içerik analizi yöntemine dayanan betimleyici ve normatif model kullanılarak yürütülmüştür. Mevcut durumun tanımlanması ve buna dayalı önerilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, özel gereksinimli bireylerin müzik yetenek sınavlarında karşılaştığı zorlukları ve ailelerin deneyimlerini içeren literatür ve sınav kılavuzlarıdır. Ayrıca özel gereksinimli bireyler, aileleri ve müzik eğitimcilerinin sınav süreçlerine ilişkin deneyimlerine yer verilmiştir. Nicel bir örneklem veya saha çalışması içermemektedir.

Veri Toplama Araçları

Veriler, akademik literatür, resmi sınav kılavuzları ve daha önce yapılmış araştırma sonuçlarından derlenmiştir. Ayrıca, adayların ve ailelerin deneyimlerini yansıtan nitel veriler literatürden alınarak analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bilişsel, duyuşsal ve çevresel zorluklar, sınav kılavuzlarındaki eksiklikler ve önerilen uyarlamalar tematik olarak kodlanmış, karşılaştırılmış ve tartışılmıştır. Bu sayede müzik yetenek sınavlarında özel gereksinimli bireyler için sistematik düzenleme ihtiyaçları belirlenmiştir.

BULGULAR

Bu makalede, özel gereksinimli bireylerin müzik yetenek sınavları sürecinde karşılaştıkları bilişsel ve duyuşsal zorluklar ile bu süreçten doğrudan etkilenen ailelerin yaşadığı sorunlar bulgular bölümünde ele alınmıştır. Ayrıca,

özel yetenek sınav kılavuzlarındaki uyarlama eksiklikleri ve uygulamada önerilen uyarlamalar da ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Özel Gereksinimli Bireylerin Müzik Yetenek Sınavlarında Karşılaştıkları Bilişsel ve Duyuşsal Zorluklar

Bilişsel güçlüklerin performansa etkisine bakıldığında; özel gereksinimli bireylerin sınavlarda yaşadıkları bilişsel güçlükler, çoğunlukla çalışma belleği, kısa süreli bellek, dikkat ve ses bilgisel işleme alanlarında yoğunlaşır (Gathercole & Alloway, 2008). Müzik alanında özellikle ritim ve ezgi tekrarı, bu bilişsel becerilere dayanmaktadır. Örneğin, DEHB tanısı konmuş bir aday, kısa sürede dört ölçüden oluşan ezgiyi algılamak, hatırlamak ve icra etmekte zorlanabilir. Bu durum, akademik sınavlarla karşılaştırıldığında çok daha yüksek yoğunlukta bilişsel yük yaratır çünkü müzik performansı hem bilişsel hem de motor becerilerin çok hızlı eşgüdümünü gerektirir (Gathercole ve ark., 2006).

Yetenek sınavlarında standart dört ölçülük ezgi ve ritim tekrarlarının bölünmemesi, bu adayların performans kapasitesinin düşmesine yol açar. Öğrenme güçlüğü gibi durumlarda ise adayların sözel ya da görsel kodlama becerilerinde yaşanan zorluklar da sınav başarısını olumsuz yönde etkiler.

Otizm spektrum bozukluğu gibi özel gereksinimlerde duyuşsal işleme sorunları yaygındır. Müzik sınavları genellikle yoğun duyu uyarıcısıdır ve ısı, akustik koşullar, beklenmedik sesler ya da sınav salonundaki kalabalık gibi faktörler duyuşsal hassasiyeti olan bireylerde dikkat dağınıklığına ve duyuşsal stres yanıtına neden olabilir (Tomchek & Dunn, 2007; Ashburner et al., 2010).

Bu duyuşsal zorluklar müzik sınavlarında performans düşüklüğüne yol açarken, adayların sınav ortamına uyum sağlayabilmesi için fiziksel ve çevresel iyileştirmelere ihtiyaç vardır.

Motivasyon ve duyu durumu da yetenek sınavları sürecinde önem taşımaktadır. Sınavlarda yüksek performans göstermek için dikkat ve duyuşsal denge kritik önem taşır. Özel gereksinimli bireylerde dikkat sürekliliği sorunları, sınav kaygısı ve duyu durumu dalgalanmaları sınav performansını doğrudan olumsuz etkiler. Ayrıca sınav anında ortaya çıkan stres, müzikteki ince motor performans ve estetik ifadeyi de baskılayabilir. Bu psikolojik baskı, uzun süreli öğrenme ve başarı motivasyonunu da etkileyebilir.

Özel Yetenek Sınavlarının Aileler Üzerindeki Etkileri

Özel gereksinimli bireylerin müzik yetenek sınavlarına hazırlanma süreci, aileler üzerinde önemli duyuşsal baskılar yaratır. Aileler, çocuklarının başarısını ve sınav sürecinde karşılaştıkları zorlukları yönetirken endişe, stres ve bazen çaresizlik yaşayabilir (Hornby & Lafaele, 2011). Sınav öncesi süreçte yaşanan belirsizlikler ve sınav performansı sonrası sonuçlara dair beklenti yönetimi, aileleri psikolojik açıdan zorlayan faktörlerdendir.

Özellikle çocuğun sınava eşit şartlarda hazırlanmadığı ya da yetersiz uyarlamalar nedeniyle başarısız olduğu durumlarda, ailelerde suçluluk, hayal kırıklığı ve umutsuzluk duyguları ağır basabilir. Bu durum, aile içi ilişkilerde gerilime ve uzun vadede çocuğa karşı olumsuz tutumların gelişmesine neden olabilir (Dunst, Trivette, & Hamby, 2007).

Özel yetenek sınavları ailelerin ekonomik süreçlerini de etkilemektedir. Müzik yetenek sınavlarına hazırlık, kişinin ihtiyaçlarına göre özel eğitim desteği, ek dersler, terapi hizmetleri ve materyal temini gibi maliyetler getirmektedir. Özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinde ihtiyaç duyduğu destekler, aile bütçesinde ek yük yaratmakta ve sosyal hayatın kısıtlanmasına neden olabilir.

Ailelerin bu süreçte yaşadığı maddi zorlanmalar, çocuklarının sınav hazırlıklarına tam destek vermelerini zorlaştırabilir. Ayrıca, ailelerin sınav sürecinde aldıkları destek ve bilgilendirilme düzeyi de sürece adaptasyonlarını etkiler.

Aileler açısından bir diğer etki ise sosyal destek ihtiyacı ve iletişimidir. Özel gereksinimli bireylerin aileleri için sosyal destek ağıları hayati önem taşır. Doğru rehberlik, eğitim kurumları ile işbirliği ve psikososyal destek, ailelerin sınav sürecine uyumunu kolaylaştırır (Dunst et al., 2007). Ancak Türkiye’de bu tür sosyal destek mekanizmalarının sınırlı olması, ailelerin yalnızlaşmasına neden olur. Bu bağlamda, ailelerin bilgilendirilmesi ve örgütlenmesi; sınav süreçlerindeki deneyimlerinin iyileştirilmesi için gereklidir.

Özel Yetenek Sınav Kılavuzlarındaki Uyarlama Eksiklikleri

Sınav kılavuzlarının çoğu, sınav içeriklerini ve tarihlerini tanımlamakla sınırlı kalmakta, özel gereksinimli bireylerin bilişsel ve duyuşsal ihtiyaçlarına yönelik uyarlamalar için standart prosedürler getirmemektedir.

Örneğin, sınavda adayların ritmik ve ezgisel parçaları unutmadan tekrar etmeleri istenir ancak bu parçaların bilişsel yükü azaltacak biçimde bölünmesi, özel gereksinimli adaylar için önerilmez. Bu uygulamanın boşluğu,

performans puanlamasında ciddi eşitsizliklere yol açar. Yönergelerin sayısı, sınav süresi ve dinlenme aralarının düzenlenmesi gibi fiziksel ve prosedürel uyarlamalar da yetersizdir.

Ayrıca sınavlarda verilecek farklı soru tipleri uygulanmakta, ancak bu farklılıkların değerlendirme standardı ve prosedürlerin sınav komisyonları veya adaylar arasında tutarlılığı sağlanmamaktadır.

Uygulamada ve Süreçte Önerilen Uyarlamalar

Adayların özel gereksinimlerinin, performans açısından sınavdan önce detaylı şekilde değerlendirilerek sınav komisyonuna iletilmesi gerekmektedir. Bu, adayın hem bilişsel hem de duyuşsal durumunun analizini içermeli, soru ve içerik uyarlamalarına ve ortam düzenlemelerine yol gösterici olmalıdır. Ailelerin de bu süreçte aktif katılımı, ihtiyaçların doğru belirlenmesi açısından önemlidir. Bu durum sınav öncesi kapsamlı ihtiyaç değerlendirmesi yapılmasının önemini ortaya koyar.

Fiziksel ortamın düzenlenmesi de özel gereksinimli adaylar için önem taşımaktadır. Sınav salonunun daha sessiz, düşük ışıklı ve düşük uyarıcı ortam olması sağlanmalıdır. Gerekliğinde adayların uyum göstermesi için daha uzun molalar ve bireysel sınav odaları tahsis edilebilir (Ashburner et al., 2010).

Sınav içeriğinde esnek uyarlamalar adayların özel durumlarından kaynaklanan hak kayıpları yaşamasının önüne geçebilir. Sınav içeriğini oluşturan ezgi ve ritim tekrarları, özel gereksinimli adaylar için küçük parçalara bölünmeli, değerlendirme ölçütleri esnetilmelidir (Smith & Steel, 2017). Bu, adayların yeteneklerini daha adil ortaya koymasını sağlar.

Dijital portfolyo sunumu ve performansın kayıttan değerlendirilmesi de özel gereksinimli adaylar için kolaylık sağlayabilir. Yüksek stres ve dikkat dağınıklığı riskini azaltmak üzere adayların performanslarını önceden kaydettikleri portfolyolar, sınav komisyonunun değerlendirmesine sunulabilir. Böylece sınav günü koşullarındaki olası olumsuzluklar minimize edilir.

Ailelerin sınav sürecine dair bilgilendirilmesi, sürece hazırlanması ve sosyal-psikolojik destek programlarına erişimleri sağlanmalıdır. Bu, ailelerin duygusal yükünü azaltır, çocukların motivasyonunu artırır ve sınavda başarı şansını yükseltir (Hornby & Lafaele, 2011).

Özel yetenek sınavlarının kontenjan politikalarını hak temelli yaklaşımla ele almak üzerinde durulması gereken bir konudur. Mevcut uygulamalarda özel gereksinimli bireylere ayrılan kontenjanların, engel türü ve ihtiyaç farklılıkları gözlemlenmeden genel olarak düzenlenmesi hak ihlallerine yol açmaktadır. Engellilik türlerinin net ayrıştırılması ve her gruba özgü kontenjanlar ile desteklerin belirlenmesi, fırsat eşitliği için elzemdir. Engel türlerinin ayrımı, sadece kontenjan sayısının belirlenmesi açısından değil, ayrıca sınav uyarlamalarının çeşitlendirilmesi ve eğitim hizmetlerinin planlanması açısından da kritik öneme sahiptir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel gereksinimli bireylerin müzik yetenek sınavlarında karşılaştıkları bilişsel, duyuşsal ve çevresel zorluklar, uluslararası literatürde de doğrulanmış önemli bir sorundur. Bu bireylerin sınavlarda benzer becerilere sahip tipik gelişim gösteren adaylarla aynı standartta performans göstermeleri beklenmemelidir. Uzmanlar, sınavlarda uyarlama yapılmasının, hem adayın potansiyelini daha iyi ortaya koyması hem de değerlendirme sürecinin hakkaniyetli olması açısından kritik olduğunu belirtmektedir (Gathercole & Alloway, 2008; Tomchek & Dunn, 2007).

Türkiye'deki sınav sisteminin mevcut hali, özel gereksinimli adayların uyum sağlamasını zorlaştırmakta ve potansiyellerinin gerçekte çok altında kalmasına neden olmaktadır. Ailelerin sınav süreci ve eğitim yönetiminde karşılaştığı duyuşsal ve maddi sorunlar ise bu süreci daha karmaşık kılmaktadır.

Teknoloji destekli değerlendirme yöntemleri, esnek ve bireyselleştirilmiş uyarlama modelleri ile ailelerin psikososyal desteklenmesi, bu sorunların çözümünde etkili araçlardır. Ancak bu tür değişiklikler, sadece uygulayıcı kurumlar değil; yetkili eğitim ve toplum politikası yapımcılarının da sistematik desteği ile mümkün olacaktır.

Müzik alanında özel gereksinimli bireylerin yetenek sınavlarında karşılaştığı temel zorluklar, yalnızca bireysel performanslarını değil, aynı zamanda eğitim sisteminin kapsayıcılığını ve adaletini de doğrudan etkileyen oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir konudur. Bu bireylerin bilişsel farklılıkları, dikkat sürekliliği, kısa süreli bellek kapasitesi ve duyu işleme süreçlerinde yaşadıkları güçlükler, sınavlarda mevcut standart uygulamalarla eşit rekabet etmelerini engellemektedir. Sınav kılavuzlarında bu özgün ihtiyaçları karşılamaya yönelik kapsamlı, bilimsel dayanaklı ve sistematik uyarlama prosedürlerinin olmaması, birçok adayın gerçek potansiyelini sergilemesini zorlaştırmakta ve sonuç olarak yetenek sınavlarının objektif değerlendirme işlevini zedelemektedir.

Öte yandan, sınav ortamının fiziksel koşulları ve sınav sürecinin yapılandırılması da özel gereksinim sahibi adayların performansını belirleyen önemli faktörler arasındadır. Işıklandırma, akustik düzenlemeler, sınav salonunda oluşabilecek duyuşsal uyaranlar gibi unsurların dikkate alınmaması, zaten bilişsel ve duyuşsal açıdan hassas olan bireylerin sınav performansını negatif yönde etkileyerek, onları daha dezavantajlı bir konuma sürüklemektedir. Bu durum, sınav ortamlarının özel gereksinimli adayların gereksinimleri doğrultusunda yeniden düzenlenmesi, ve uyarlanabilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda, yetenek sınavı süreçleri sadece adayları değil, onların ailelerini de derinden etkileyen sosyal bir süreçtir. Aileler açısından bakıldığında, çocuklarının bu tür kritik sınavlarda karşılaştıkları zorluklar, duyuşsal stres, ekonomik yükler, belirsizlik ve eğitim sürecine ilişkin endişelerle birleşerek önemli bir psikososyal baskı yaratmaktadır. Ailelerin bu süreçte yeterli bilgilendirilmeye, desteklenmeye ve yönlendirilmesine ihtiyaçları vardır. Çünkü aile desteğinin güçlendirilmesi, adayların sınav performansını olumlu etkileyen önemli bir faktör olmasının yanında, sürecin sürdürülebilirliği ve psikolojik dayanıklılığı açısından da belirleyicidir.

Bu kapsamda, müzik yetenek sınavlarında özel gereksinimli bireylere yönelik standart uyarlama protokollerinin geliştirilmesi, sınav ortamlarının duyuşsal ve fiziksel ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmesi, sınav içeriklerinin daha esnek ve bireyselleştirilmiş şekilde tasarlanması elzemdir. Ayrıca, performansların dijital portfolyo gibi teknoloji destekli yöntemlerle değerlendirilmesi, sınav anındaki durumluk faktörlerin adaylar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltarak, daha adil ve gerçekçi değerlendirmenin önünü açacaktır.

Engel türlerinin doğru sınıflandırılması ve buna uygun kontenjan düzenlemelerinin yapılması ise, hak temelli bir yaklaşımın eğitim alanında somutlaşması açısından büyük önem taşımaktadır. Böylece, her engel grubunun özgün ihtiyaçları gözetilecek, adil yarış koşulları tesis edilerek tüm adayların gerçek potansiyellerini gösterebilecekleri bir sınav ortamı yaratılabilecektir.

Tüm bunlar ele alındığında güçlü yanı müzik olan, akademik ve dolayısıyla sosyal hayata güçlü oldukları müzik aracılığıyla dahil olma şansı bulunan gençlerin olumsuz sonuçlanan sınav deneyimleri kendileri ve aileleri için zorlayıcı deneyimleri beraberinde getirebilmektedir.

Sonuç olarak, eğitim politikalarının ve uygulamalarının, özel gereksinimli bireylerin sanat ve müzik alanındaki yeteneklerini destekleyecek şekilde bütüncül bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu, sadece sınav başarısını değil, aynı zamanda bireylerin yaşam kalitesini, toplumsal katılımını ve kendini gerçekleştirme olanaklarını da artıracak kapsayıcı bir eğitim sistemine katkıda bulunacaktır. Müzik gibi özgün yetenek gerektiren alanlarda eğitimde fırsat eşitliği sağlanmadığı müddetçe, toplumun bu nadir yetenekleri keşfetme ve geliştirme kapasitesi de sınırlı kalacaktır. Bu yüzden, hem akademik hem de uygulamalı süreçlerde kalıcı adımların atılması zorunludur.

KAYNAKÇA

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Ashburner, J., Ziviani, J., & Rodger, S. (2010). Sensory processing and classroom emotional, behavioral, and educational outcomes in children with autism spectrum disorder. *American Journal of Occupational Therapy*, 64(3), 434-445.
- Dunst, C. J., Trivette, C. M., & Hamby, D. W. (2007). Meta-analysis of family-centered helpgiving practices research. *Mental Retardation and Developmental Disabilities Research Reviews*, 13(4), 370-378.
- Gathercole, S. E., Alloway, T. P., Willis, C., & Adams, A.-M. (2006). Working memory in children with reading disabilities. *Journal of Experimental Child Psychology*, 93(3), 265-281.
- Hornby, G., & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 63(1), 37-52.
- Messick, S. (1995). Validity of psychological assessment: Validation of inferences from persons' responses and performances as scientific inquiry into score meaning. *American Psychologist*, 50, 741-749.
- Tomchek, S. D., & Dunn, W. (2007). Sensory processing in children with and without autism: A comparative study. *American Journal of Occupational Therapy*, 61(2), 190-200.